

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію Решетілової Оксани Михайлівни з теми: „Лінгводидактичні засади навчання майбутніх документознавців української професійної лексики”,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова)

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з напрямками наукових досліджень.

Реалізація сучасних вимог до розвитку освіти в Україні і потреб сучасного динамічного полікультурного світу залежить від рівня сформованості професійної компетентності випускника вищого навчального закладу, його інтелектуальних, творчих, моральних і патріотичних характеристик. Зважаючи на це, визначені державою освітні завдання зорієнтовані на підвищення загального рівня культури фахівця, якості його професійної підготовки, що передбачає досконале володіння даром слова, уміння вільно користуватися мовними засобами залежно від мовленнєвої ситуації, ураховуючи насамперед особливості професійного мовлення.

Професійна діяльність документознавця неможлива без спеціальних знань і вмінь, пов'язаних з результативною інтелектуально-мовною діяльністю, з жанровими різновидами спеціальних висловлювань. Тому для майбутніх фахівців важливим є вільне володіння мовою в будь-якій ситуації спілкування, знання її норм, психологічних аспектів спілкування.

У цьому контексті автор дослідження справедливо підкреслює, що якісна реалізація функційних обов'язків майбутніми документознавцями залежить від рівня їхньої підготовки у вищому закладі освіти, зокрема особистісних якостей, фахових знань, комунікативної культури, важливим складником якої є вміння послуговуватися українською професійною лексикою.

Своєчасність і важливість рецензованої дисертації підтверджені її зв'язком з такими актуальними напрямками наукових досліджень: системний аналіз особливостей формування професійного мовлення майбутніх фахівців; розроблення ефективних освітніх технологій, спрямованих на реалізацію особистісно зорієнтованого, компетентнісного, системного і проблемного підходів; розвиток мовної особистості студентів – майбутніх документознавців.

Останній напрям є складником загальноуніверситетської теми Київського університету імені Бориса Грінченка „Філософські, освітологічні та методичні засади компетентнісної особистісно-професійної багатопрофільної університетської освіти” (державний реєстраційний № 0110U006274). Усе це говорить про безперечну актуальність і наукову важливість теми дисертаційної роботи О.М. Решетілової.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Структура дисертації відбиває послідовність розв'язання поставлених завдань на різних етапах дослідження. У вступі чітко обґрунтовано актуальність проблеми, сформульовано мету і конкретизовано її в завданнях, окреслено об'єкт і предмет дослідження, визначено комплекс використаних у роботі методів.

У першому розділі "Теоретичні засади навчання майбутніх документознавців української професійної лексики" автор аргументовано й логічно обґрунтувала сутнісні характеристики базових понять дослідження, описала психологічні чинники навчання майбутніх документознавців, охарактеризувала лінгводидактичні засади навчання майбутніх документознавців української професійної лексики.

Заслугує схвалення глибина теоретичного аналізу лінгвістичних і психолого-педагогічних досліджень, що дало змогу О.М. Решетіловій виявити залежність між результативним засвоєнням лексичного матеріалу та відповідністю змісту навчання мовознавчих дисципліни інтересам і професійним потребам студентів і довести, що в процесі надання інформації важливо враховувати не лише рівень її доступності, а й внутрішнє сприймання та наявність відповідної реакції суб'єкта.

У контексті сьогодення необхідно акцентувати увагу на по-справжньому науковому підході автора до поняттєво-термінологічного апарату дослідження. Зважаючи на відмінності в тлумаченні багатьох лінгвістичних і педагогічних понять, Оксана Михайлівна уникає некоректного вживання близьких за значенням дефініцій, уточнює значення кожного дотичного до проблеми дослідження терміна, наприклад: „мова/мовлення”, „лексична компетенція/лексична компетентність”, „професійна компетентність/ предметна компетентність” та ін.

На основі ґрунтовного аналізу науково-педагогічної літератури О.М. Решетілова визначає професійну лексичну компетентність майбутнього документознавця як інтегровану здатність особистості, набуту в процесі навчання студентів, що містить знання про лексичну систему української мови, стилістичний потенціал лексичних одиниць; сформовані лексичні вміння і навички майбутніх документознавців, досвід, цінності, ставлення, які реалізуються в процесі конкретної професійної ситуації.

Виправданою є увага дослідниці й до основних форм збагачення мовлення студентів – майбутніх документознавців. Погоджуємося з Оксаною Михайлівною, що „модельовання ситуацій спілкування, ділові та рольові ігри сприяють ефективному формуванню багатства й правильності мовлення майбутніх документознавців, а їхнє систематичне використання забезпечуватиме активне спілкування, копіювання мовних взірців, допоможе в побудові власних висловлювань і відкриє широкі можливості для усунення з мовлення студентів недоліків діалектного характеру”.

Позитивним вважаємо акцентування уваги О.М. Решетілової на особливостях використання технологій веб 1.0 у розвитку видів мовленнєвої

діяльності, можливостей соціального сервісу, блогів і подкастів у навчанні професійної лексики, застосування лінгвістичного корпусу в збагаченні словникового запасу студентів. Погоджуємося в автором, що їх застосування дозволяє реалізувати сучасний підхід до оцінювання навчальних досягнень студентів і є продуктивним навчальним засобом, що забезпечує інтерактивну взаємодію викладачів і студентів на різних етапах навчання.

У розділі „Теорія і практика навчання майбутніх документознавців української професійної лексики” на належному науковому рівні проаналізовано методичне забезпечення навчання майбутніх документознавців української професійної лексики, визначено критерії та рівні сформованості професійної лексичної компетентності майбутніх документознавців.

Вважаємо за необхідне відзначити проведений автором ґрунтовний аналіз підручників і методичних посібників, дисертаційних праць з проблеми дослідження. Це дало змогу Оксані Михайлівні переконатися у важливості й необхідності розроблення ефективної методики навчання української професійної лексики студентів, оскільки, як зазначає автор, „у наявних посібниках приділено недостатньо уваги збагаченню словникового запасу майбутніх документознавців професійною лексикою, відсутності системи вправ і завдань, спрямованих на розвиток умінь і навичок вільного володіння професійним мовленням, обмеженому використанні завдань для самостійної роботи”.

Анкетування студентів, результати проведених зрізових самостійних робіт підтвердили позицію автора, що рівень сформованості професійної лексичної компетентності майбутніх документознавців є недостатнім, переважно середнім та елементарним, дали їй змогу методично правильно організувати експериментальне навчання.

Третій розділ дисертації “Експериментально-дослідне навчання за пропонованою методикою” відбиває процес організації та проведення експериментально-дослідного навчання за пропонованою методичною системою. Представлена в ньому програма дослідного навчання складається з трьох логічно виважених етапів, що мають конкретну мету, завдання, систему різноманітних за змістом і характером вправ і завдань, які забезпечували формування професійної лексичної компетентності майбутніх документознавців.

Особливе зацікавлення викликають використані під час дослідного навчання мультимедійні засоби, зокрема SMART-дошки, презентації, що дозволили задіяти максимальну кількість каналів сприйняття інформації завдяки передачі її в мультимедійній формі, а отже, суттєво підвищити ефективність формування професійної лексичної компетентності студентів.

Вважаємо, що вагомим внеском О.М. Решетілової в методику навчання української мови є розроблені нею вправи і завдання на основі професійно зорієнтованого тексту, використання яких дасть змогу не лише активізувати процес засвоєння студентами української професійної лексики, але й ознайомити їх з напрямками подальшої фахової діяльності.

Ефективність розробленої методики підтверджена результатами аналізу виконаних студентами контрольних завдань, проведених після кожного етапу в експериментальних і контрольних групах.

Загальні висновки цілком аргументовані, самостійні та переконливі, скорельовані зі сформульованими у вступі завданнями і змістом кожного з розділів.

3. Оцінювання новизни й достовірності досліджень. Найбільш суттєвими і важливими здобутками, що характеризують новизну дисертації О.М. Решетілової, є такі: обґрунтовано лінгводидактичні засади навчання майбутніх документознавців української професійної лексики; визначено зміст поняття “професійна лексична компетентність майбутнього документознавця”; визначено критерії та рівні сформованості лексичної компетентності майбутніх документознавців; розроблено методику навчання української професійної лексики майбутніх документознавців; удосконалено форми, методи, прийоми та засоби формування професійної лексичної компетентності майбутніх документознавців. Подальшого розвитку набув науково-методичний супровід формування професійної лексичної компетентності майбутніх документознавців та наукове осмислення феномену мовної підготовки майбутніх документознавців.

Матеріали дисертаційної праці пройшли достатню апробацію на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, а теоретичні і практичні аспекти дослідження Решетілова О.М. докладно висвітила в значній кількості публікацій.

Ознайомлення з текстом автореферату дозволяє стверджувати, що в ньому відбито основні положення, зміст і висновки дисертаційної праці. Зміст автореферату та основні положення дисертації ідентичні.

4. Практичне значення отриманих результатів.

Результати дослідження О.М. Решетілової є вагомим внеском у розвиток методики навчання української мови, що полягає в розробленні, обґрунтуванні й упровадженні основних теоретичних положень, висновків і рекомендацій, що можуть бути використані в процесі вдосконалення програм з української мови (за професійним спрямуванням), лінгвістичних основ документознавства, підручників, методичних посібників для вищих навчальних закладів, у практичній роботі викладачів української мови за професійним спрямуванням і лінгвістичних основ документознавства. Значний практичний інтерес становлять додатки до дисертації.

Викладені в розділах дисертації і додатках, вміщені у статтях пропозиції й рекомендації можуть стати основою для реалізації важливих освітніх завдань.

5. Дискусійні положення й зауваження.

Високо оцінюючи науково-методичний внесок автора, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження до змісту дисертації, що потребують уточнення або пояснення:

1. Нам видається більш логічним таке структурування матеріалу в межах першого розділу дисертаційної праці: спочатку подати сутнісні характеристики базових понять дослідження, а після розкрити лінгводидактичні основи навчання майбутніх документознавців української професійної лексики.

2. У підрозділі 2.1. „Методичне забезпечення навчання української мови майбутніх документознавців” О.М. Решетілова детально проаналізувала навчально-методичні посібники, використання яких дає змогу ефективно організувати процес навчання майбутніх документознавців української професійної лексики. На нашу думку, доцільно було б не обмежуватися аналізом програми з української мови для нефілологічних спеціальностей, укладеної О. Блик, але й розглянути навчальні програми, розроблені викладачами вищих навчальних закладів, у яких було проведено експериментальне дослідження за розробленою методикою.

3. Ми переконані, що під час опису експерименту варто було б розкрити особливості засвоєння української професійної лексики майбутніми документознавцями не лише під час лекційних і практичних занять, а й у процесі самостійної роботи.

4. Оксана Михайлівна у підрозділі 3.1. „Завдання і перебіг експерименту” зазначає, що „Концептуальна ідея розробленої методики (...) полягає в тому, що мова є важливим чинником у світоглядному виборі кожної особистості, одним з найважливіших засобів професійного спрямування в навчанні студентів, їхньої особистісної та професійної самореалізації”. Цілком погоджуємося з висловленою думкою, проте вважаємо, що під час опису формувального експерименту необхідно було більш докладно розкрити, як відбувалося засвоєння студентами української професійної лексики під час опанування фахових дисциплін, наприклад „Документознавство”, „Архівознавство”, „Документна лінгвістика”, „Сучасні інформаційні мережі” та ін.

Висловлені зауваження і пропозиції не применшують важливості й цінності дисертаційної праці і можуть бути поштовхом для дискусії під час захисту результатів дослідження і стимулом на наукову перспективу автора.

Загальний висновок

Дисертація Оксани Михайлівни Решетілової „Лінгводидактичні засади навчання майбутніх документознавців української професійної лексики” є самостійно виконаним і завершеним авторським науковим дослідженням.

Зміст роботи, логіка викладення тексту, наукові і прикладні результати свідчать про глибокі теоретичні знання, володіння методами наукових досліджень, уміння розв’язувати складні наукові й прикладні проблеми.

За рівнем наукової новизни та практичним значенням дисертація відповідає вимогам п. 9, 11, 12, 14 „Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а розроблені в ній теоретичні положення й отримані результати можна кваліфікувати як вагомий внесок у розвиток теорії та методики навчання української мови. Решетілова Оксана Михайлівна заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова).

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української мови,
ДЗ „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”

Л.О. Попова

Л.О. Попова

Вг.

серетар

Підпис	<i>Попова Л.О.</i>
Засвідчую	
Начальник відділу кадрів	<i>Попова Л.О.</i>
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"	

Підпис	<i>Шукер Т.Я.</i>
Засвідчую	
Начальник відділу кадрів	<i>Шукер Т.Я.</i>
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"	